

Ks. Mieczysław Olszewski
Kuria Metropolitalna Białostocka
Białystok 2002, ss. 317.

W NURCIE ZAGADNIENŃ PASTORALNYCH

Wyakcentowanie przez Sobór Watykański II obrazu Kościoła jako Ludu Bożego dało impuls do badań nad jego życiem i rozwojem w aktualnej rzeczywistości. Tematykę badań nad urzeczywistnianiem się Kościoła w terażniejszości, jak również problematykę sposobów pracy w Kościele: modeli pastoralnych, metod duszpasterskich, programów działania podjęła teologia pastoralna. Pastoralisci polscy podjęli liczne próby opracowania tych zagadnień pastoralnych w odniesieniu do sytuacji Kościoła w Polsce.

Problematykę tę podjął w swoich badaniach pastoralista z Białegostoku, ks. Mieczysław Olszewski. Publikacja zatytułowana *W nurcie zagadnień pastoralnych* jest zbiorem osiemnastu artykułów poświęconych teologii pastoralnej, jak również podejmujących różnorakie, szczegółowe zagadnienia pastoralne. Książka składa się z trzech części. Część pierwsza, na którą składa się siedem artykułów, dotyczy teologii pastoralnej jako dyscypliny naukowej. Pierwszy z artykułów tej części nosi tytuł *Z metodologii teologii pastoralnej*. Jest on przyczynkiem w pracach pastoralistów nad poszukiwaniem różnorodnych metod badań teologiczno-pastoralnych, uwzględniający jednocześnie teoretyczny i praktyczny charakter tej dyscypliny naukowej. Autor proponuje zastosowanie w badaniach teologiczno-pastoralnych metody zwanej jakościową analizą zawartości, która znajduje zastosowanie w prasoznawstwie. W artykule omówione zostały podstawy stosowania tej metody, system kategoryzacyjny i przykłady jej stosowania w teologii pastoralnej.

Do zakresu teologii pastoralnej fundamentalnej należą jeszcze dwa artykuły: *W poszukiwaniu zasady duszpasterstwa* oraz *Zasada służby w Kościele*. Problem zasady duszpasterstwa przedstawił autor w ujęciu historycznym, kończąc artykuł związkiem między zasadą duszpasterstwa, a posoborowym ujęciem Kościoła jako wspólnoty. Omawiając zasadę służby

w Kościele ks. M. Olszewski wyszedł w swoim wywodzie od podstaw biblijnych, a następnie rozwinął go sięgając do nauczania soborowego oraz papieży: Pawła VI, Jana Pawła II i kard. J. Ratzingera, obecnego papieża Benedykta XVI.

W ramach teologii pastoralnej szczegółowej można umieścić artykuły dotyczące parafii. Artykuł noszący tytuł *Wspólnotowy wymiar parafii* przedstawia parafię jako wspólnotę opierając się na biblijnym pojęciu wspólnoty i nauczaniu Soboru Watykańskiego II. Zawiera on rzadko omawiany w literaturze psychologiczny aspekt życia wspólnoty parafialnej oraz przykłady prób odnowy duszpasterstwa w parafii na zasadzie wspólnotowej. Zagadnienia duszpasterstwa parafialnego dotyczy również artykuł *Organizacja duszpasterstwa parafialnego w świetle socjologii kierownictwa*. Na tle zmieniających się uwarunkowań społecznych duszpasterstwa parafialnego autor przedstawia rolę duszpasterza, organizację duszpasterstwa, zamykając całość wnioskami pastoralnymi.

W części pierwszej publikacji znajduje się artykuł zatytułowany *Synod diecezjalny a program duszpasterski*. Ks. M. Olszewski zestawia rzeczywistość synodu diecezjalnego, a zwłaszcza jego pastoralnego znaczenia z programowaniem duszpasterskim. Zdaniem autora, rzeczywistości te spotykają na gruncie budowania wspólnoty kościelnej i troski o odczytywanie znaków czasu współczesnej doby. Jako postulat pastoralista ten stawia konieczność koordynowania tych rzeczywistości, co pozytywnie wpłynie na proces realizacji duszpasterstwa w diecezji. Część pierwszą książki ks. M. Olszewskiego kończy artykuł noszący tytuł *Formacja pastoralna*. Poświęcony jest on zagadnieniu formacji pastoralnej kandydatów do kapłaństwa. Autor, odnosząc się do nauczania Kościoła w tym względzie, omawia ją na przykładzie formacji pastoralnej alumnów w AWSO w Białymstoku.

Interesującym dopełnieniem podejmowanych przez pastoralistę z Białegostoku zagadnień pastoralnych jest druga część pozycji, odnosząca się do szeroko rozumianej problematyki pastoralnej w Kościele prawosławnym. Bezpośrednio temat ten podejmuje artykuł pod tytułem *Prawosławna teologia pastoralna w XIX wieku w Rosji*, ukazujący genezę i rozwój teologii prawosławnej na terenie Cesarstwa Rosyjskiego w omawianym okresie. Zasadnicza część artykułu przedstawia kierunki rozwoju teologii prawosławnej, którymi były: odniesienie do moralności, kierunek ascetyczno-mistyczny i ujęcie biblijno-chrystologiczne. Na pastoralny aspekt liturgii wskazuje artykuł *Sakrament pokuty w Trebniku metropolity kijowskiego Piotra Mogiły*. Koncentruje się on wokół rytu sakramentu pokuty w „Trebniku” na tle prawosławnego nauczania o sakramentach, a w szczególności o sakramencie pokuty, jak również o odniesieniu ujęcia Piotra Mogiły do teologii chrześcijaństwa zachodniego.

W zakresie tematyki liturgii prawosławnej znajduje się także artykuł zatytułowany „Adwent” w *liturgicznej tradycji Kościoła prawosławnego*. Została omówiona w nim geneza adwentu w Kościele wschodnim, jego aspekt ascetyczny i liturgiczne obchody oraz odniesienie do świąt Bożego Narodzenia. Z kolei z zakresu historii liturgii w zbiorze został umieszczony artykuł noszący tytuł *U początków liturgii słowiańskiej* podejmujący problem języka słowiańskiego w liturgii i omawiający liturgię w tym języku w czasach świętych Cyryla i Metodego.

W ramach zagadnień pastoralnych należy umieścić artykuł dotyczący kaznodziejstwa w Kościele wschodnim, noszący tytuł *Rosyjskie kaznodziejstwo i homiletyka na przestrzeni tysiącletnich dziejów*. Artykuł ten jest przyczynkiem do opracowania historii kaznodziejstwa prawosławnego. Omawia trzy okresy jego kształtowania się: okres wpływów bizantyjsko-greckich (XI-XVII w.), okres wpływów łacińsko-polskich (XVII-XVIII w.) i okres samodzielności, do czasów współczesnych.

Ponadto w tej części pracy ks. M. Olszewskiego umieszczone zostały artykuły: *Struktura dziękczynienia w anaforach Kościoła starożytnego*, *Anamneza* i *Monastyczny charakter rosyjskiego chrześcijaństwa*. Ten ostatni wskazuje na odniesienia życia monastycznego do życia świeckich chrześcijan i wpływ monastycyzmu na życie i posługę pastoralną w Kościele prawosławnym.

Uzupełnieniem zagadnień pastoralnych zamieszczonych w zbiorze jest trzecia jego część, zawierająca trzy artykuły o charakterze modlitewno-ascetycznym. Pierwszy z nich jest rozszerzeniem tematyki katolickiej i prawosławnej podejmowanej w pracy o tematykę żydowską. Artykuł nosi tytuł *Uwielbienie Boga w codziennej modlitwie żydowskiej*. Opierając się na rozumieniu modlitwy przez Żydów, autor omawia problematykę modlitwy dziękczynienia oraz błogosławieństwa. Problematykę modlitwy pojmuje autor w artykule *Modlitwa o uwolnienie*, w którym omawia zagadnienie oddziaływanie złego ducha na chrześcijanina i sposoby obrony przed nim. Zbiór kończy artykuł pod tytułem *Dobra materialne w życiu chrześcijanina*, wskazujący na boskie pochodzenie dóbr materialnych, a w związku z tym na ich powszechne przeznaczenie. Autor wskazuje ponadto na konieczność takiej świadomości w życiu chrześcijan i używania dóbr doczesnych dla chwały Bożej i wspólnego pożytku.

Omawiany zbiór zawiera artykuły powstałe na przestrzeni kilkunastu lat, z których większość została opublikowana w czasopiśmie naukowych. Niektóre z nich zostały w tym zbiorze opublikowane po raz pierwszy. Wskazują one na zainteresowania autora, które koncentrują wokół problematyki pastoralnej. W problematyce tej poczesne zajmuje parafia.

Oryginalną dziedziną badań teologiczno-pastoralnych ks. M. Olszewskiego jest Kościół wschodni, z jego bogatą tradycją i formami

oddziaływania duszpasterskiego skoncentrowanymi wokół liturgii i przepowiadania. Jest to zrozumiałe, ponieważ autor w codziennych posługiwaniu duszpasterskim i pracy naukowej uczestniczy w przenikaniu się tradycji Kościoła zachodniego i wschodniego, czego wyrazem są wzajemne wpływy. Podejmowanie tematyki prawosławnej na gruncie katolickiej teologii pastoralnej jest oryginalnym dziełem ks. M. Olszewskiego i niewątpliwie przyczynia się do ubogacenia tej ostatniej.

Zbiór artykułów zatytułowany *W nurcie zagadnień pastoralnych* nie zawiera całej twórczości ich autora, pozwala jednak na zapoznanie się z problematyką jego badań, w której dominują zagadnienia teologiczno-pastoralne. Pozwala uchwycić sposób ujęcia przez niego wielu zagadnień, a także uchwycić kierunki jego poszukiwań. Widać na ich tle oryginalność badań teologicznych autora i jego wkład w rozwój teologii pastoralnej w Polsce.

Ks. Dariusz Lipiec
WSD Siedlce